Egy szociális munkás emlékiratai*

Az újpesti barakktelep

Az újpesti volt katonai vonatszertár barakkjaiból az első világháború után szükséglakásokat létesítettek, abból a célból, hogy oda azokat a munkanélkülieket telepítsék, akik keresethiány miatt, lakbérüket fizetni nem tudván, rendes lakásukból bírói úton kilakoltattak. Ezek a barakkok fából voltak és meglehetősen rossz állapotot mutattak, telve poloskával, patkánnyal és bizony, ha járvány ütött ki, mindig itt mutatkoztak az első betegek. Főként a tifusz volt az, amely ezen a különösen tisztátalan helyen gyakran jelentkezett.

Az Egyetemi Szociálpolitikai Intézet külön kirendeltséget létesített, kezdeményezésemre, bár nagyképű a „kirendeltség" kifejezés, mert a kirendeltség szerény személyemből és pár önkéntesen vállalkozó lányból és asszonyból állott. A szegény emberek számára ingyenes jogi tanácsadó irodát, népkönyvtárat szerveztünk, valamint a Vajkai Júlia és Rózsi vezetése alatt álló munkaiskolával szoros együttműködésre léptünk. Az a munkaiskola az Angol Gyermekmentő Szövetség magyarországi szervének alkotása volt és a Vajkai testvérek nagy szeretettel végezték ennek keretében munkájukat, melynek fő célja volt a gyermekeknek és fiatalkorúaknak a zülléstől való megmentése.

Elsősorban a lánygyermekekre kellett gondolni ezen a telepen, ahol különösen sok volt a munkakerülő cigánylegény, ezek azután igyekeztek maguknak a lányok között áldozatokat szerezni.

Abban az időben az iskolatörvény úgy rendelkezett, hogy a gyermekek a kötelező mindennapi iskola befejezése után még ismétlőiskolába tartoztak járni. Ismétlőiskolai elfoglaltsága pedig csak a hét két napján volt az ilyen gyermekeknek, míg a többi napjuk minden elfoglaltság nélkül telt el, s így ezeken a napokon, amennyiben szüleik házi munkával lekötni nem tudták őket, a gyermekek elfoglaltság nélkül ténferegtek, tehát az elzüllésre az adott környezetben különösen nagy volt a lehetőségük. A munkaiskola az ilyen gyermekeknek kívánt foglalkozási lehetőséget biztosítani, az ismétlőiskola szorgalmi idején kívül eső időben és főként textilmunkára készítette a lányokat elő, akik azután könnyen tudtak az újpesti textilüzemekben elhelyezkedni, hiszen az alapismereteknek már birtokába jutottak.

Ennek a munkaiskolának a helyiségében, amely olyan fabarakk volt, mint a többi, rendeztük be a Néphivatalt és a népkönyvtárat, amely két intézményünk csakhamar igen látogatott lett. A barakktelep minden problémája elénk került itt és módunkban állott a nyomor legmélyebb rétegeibe is beletekintenünk. Mindig nagy mulasztásnak éreztem azt, hogy barakktelepi munkámról nem vezettem naplót, mert az a szociális kutatók számára igen sok tanulságot jelentett volna.

* Részletek Hilscher Rezső kéziratban maradt visszaemlékezéseiből.

Pár alkalommal velem járt kint Ligeti Mária is, Ligeti Miklósnak, az „Anonymus" szobrászának leánya. Neki köszönhetem, hogy a barakktelep fiatalkorúit is sikerült munkámba bevonni. Ezek a fiatalkorúak 16—20 év körüli suhancok voltak, akik egész napjukat kártyázással és a barakktelepet körülvevő mezőn való hentergéssel töltötték. Ezek minden közeledésemre fenyegetően léptek fel, már a távolból kiabálták, hogy hagyjam őket békében, nincsen rám szükségük. Az volt a benyomásom, hogy cigánykaraván-szerű összeülésük közben betöréseket és más bűncselekményeket beszéltek meg és ezért volt az, hogy távol tartottak gyülekezési helyüktől.

Ligeti Mária, aki közgazdasági egyetemi hallgató volt, kitűnő akrobata is volt és a legkülönbözőbb, zsonglőri mutatványokhoz is értett. Kiválasztottunk a barakktelep melletti mezőn egy helyet, amely elég távol volt a fiatalkorúak helyétől, de ahová még azok elláthattak és megfigyelhették, mit csinálunk. Ligeti Mária a kisebb gyermekeket hívta mindig össze és megtanítani igyekezett azokat is a saját akrobatikus ismereteire. Egészen csodálatos tehetségekre akadt a kis lurkók között, akik pár próbálkozás után utána tudták csinálni a legnyaktörőbb mutatványokat. A messzebb lévő fiatalkorúak egyre jobban kezdtek felénk figyelni. Lassankint egymás után emelkedtek fel ülő, vagy fekvő helyzetükből és közeledni kezdtek. Nemsokára a helyszínre érkeztek és kérték Ligeti Máriát, mutassa meg nekik is, hogyan kell a hálágráshoz, meg más egyébhez a lendületet venni. Így lassankint bekapcsoltuk ezeket az elérhetetleneket is munkánkba és sok eredményt tudtunk a velük való foglalkozásban elérni.

De visszatérek a már említett munkaiskolára. Az ugyancsak Angyalföldhöz tartozó Madarász-telepen sikerült a fővárostól egy egykori óvodaépületet munkaiskola céljára megszerezni. Egy lelkes leány- és asszonytársaság, amely Somogyi Sándor szobrászművész körül csoportosult, vállalkozott arra, hogy az egykori óvodaépületben megvalósítandó munkaiskola anyagi szükségleteit biztosítani fogja, valamint segédkezik a munkaiskola körüli teendők ellátásában. Ennek a munkának valóban sok öröme volt. Megindítására az a jelenet adott okot, mely előttem egy alkalommal lejátszódott.

A vonatszertári barakktelep lányok részére fenntartott munkaiskolájában ugyanis megjelent előttem az ismétlőiskolás fiúknak egy csoportja, elmondván, hogy a lányoknak van a textilszakmára előkészítő munkaiskolája, a fiúkkal pedig senki sem törődik. — Hát a fiúk kutyák? — kérdezték felháborodva. Megígértem, hogy megteszek mindent az érdekükben. Erre következett be a Madarász-telepi munkaiskola létesítése, amelyben vasipari, bőröndösipari és faipari szakba kívántuk bevezetni a fiatalságot.

A főváros előzékenyen vállalta az ipari szakoktatók rendelkezésünkre bocsátását és azok fizetését, míg a többi szükségletről a Somogyi Sándor szobrászművész körül csoportosult nők vállalkoztak.

A munka meg is indult hamarosan, majdnem száz ismétlőiskolás részvételével, akik nagyobbára olyan gyermekek sorából rekrutálódtak, akik már voltak tanoncok, de a próbaidő alatt nem váltak be és a munkáltató nem használhatta őket.

Ugyanis az a tapasztalatom volt, hogy a nyomortelepek ideges, tömeglakás légkörében, ahol a szülők között állandó a veszekedés és a

szeretetlenség, a gyermekek túlnyomó része is ideges. Ezek idegességük miatt, ha tanoncnak mentek nem tudták helyesen még a munkaeszközöket sem megfogni és általában ügyetlenül állottak a munkafeladatokkal szemben. Ezért elhatároztam, hogy orvos, pedagógus, szociálpolitikus, közgazdász és ipari szakoktatók együttműködésével kísérelem meg a feladat megoldását, vagyis azt, hogy ezeket a szakmunkára jelenleg nem minősített gyermekeket szakmunkásokká neveljük, hiszen a szakmát nem tanult munkások nagy száma miatt ezek sorában erős volt mindig a munkanélküliség és ezeknek a szakmunkásokénál jóval alacsonyabb munkabére szociális életszínvonalukat is mindig a legalacsonyabb mértéken tartja. Emellett, még a szakmabeli előkészítésen kívül, a szociális nevelés eszközeivel a társadalmi szolidaritás szempontjait is igyekeztünk életükben érvényesíteni.

Így például egyik fiúnak nagyanyja, ki a barakkban velük együtt lakott, állandóan a földön aludt, mert nem volt neki ágya. Fellelkesítettem a fiúkat, hogy szerezzünk meglepetéses örömöt a nagymamának. Az asztalosműhelyben elkészítjük majd az ágyát és mikor a piacra megy bevásárolni, beállítjuk a szobájába és az ablakon át meglessük, mit tesz akkor majd, ha az ágyat eddig a földön lévő fekvőhelye fölött megpillantja. Kimondhatatlan öröm fogta el a fiúkat és az ágy elkészült. A nagymama sírva fakadt, mikor meglátta az ágyat, meg a rajta lévő cédulát, melyen azt olvashatta, hogy az ágy az ő tulajdona.

Így készítettünk bölcsőt, hintalovat, fürdetőteknőt a nyomortelepek gyermekei számára, így javítottuk meg a gyermekek iskolatáskáit, az asszonyok, lányok kézitáskáit, az ajtók zárait és más egyebeket.

A gyerekek versenyeztek abban, ki tud közülük elöljárni a munka általi örömszerzésben. De emellett az a fontos eredmény is jelentkezett, hogy megtanulták és megszerették a munkát, és megtanulták, hogyan kell a szerszámmal bánni.

Egyszer a Ganz-Danubius Hajó- és Gépgyár egyik munkavezetőjével találkoztam és beszélgetés közben szó került a mai tanoncokra. A művezető panaszkodott amiatt, hogy hónapok óta nem tud olyan tanonchoz jutni, aki csak némileg is megfelelne neki. Kérdezte, hogy nem volna-e ismeretségem körében ilyen fiú. Nem szóltam neki semmit a munkaiskoláról, hanem megemlítettem, hogy küldök hozzá valakit, aki bizonyára beválik majd munkahelyén. És másnap valóban elküldöttem egyik kis pártfogoltunkat. Pár nap múlva megjelent lakásomon a művezető és lelkendezve beszélte el, hogy milyen nagyszerű tanoncjelöltet küldöttem és kérdezte, hogy nem tudnék-e másokat is ajánlani, mert a kollégái mind ostromolják őt ilyen gyerekekért. És hamarosan kiürült a munkaiskola. Meg kellett szüntetni azt, mert nem volt már a nyomortelepen elhelyezetlen csavargó fiú.

Egy kispesti nyomortelep

A Kisanyák Iskolájának vezetője: Baloghy Mária említette nekem, hogy az iskolájába járó lányok szeretnének gyakorlati munkát végezni valamelyik nyomortelepen, főként gyerekekkel szeretnének foglalkozni. Ismertem a lányokat, mert a gyárgondozónői tanfolyamon a szociálpolitika tárgyat adtam elő és az előadások után rendszerint bementem a Kisanyák Iskolájának szemináriumába, ahol a lányok pedagógiai

dolgozataikat olvasták fel. A dolgozatok bírálata alkalmával én is többször hozzászóltam és így a lányok sokszor fordultak hozzám kisebb kérdésekkel. Vállaltam azt, hogy gondoskodom megfelelő munkahelyről és a munkában magam is részt veszek. Pár nap múlva az egyik lány uzsonnát rendezett, ahová társaival együtt engem is meghívott. Ugyanazon a napon délelőtt Kispestre mentem egy újonnan alakult nyomortelep megtekintésére, amely a Lipták gyár és a zsidó temető között terült el egy csupasz területen. Megdöbbentő helyzetet találtam. Kilakoltatott munkanélküliek, akik nem tudtak még hatósági szükséglakáshoz sem jutni, maguk gondoskodtak elhelyezésükről oly módon, hogy lejáratot ástak egy létesítendő föld alatti barlanghoz, majd a mélyből, a föld kihányásával üreget nyitottak, melyet tovább tágítván négyszög alakú föld alatti szoba nyílt meg előttünk. A talaj agyagos volt és így nem omlott be a felső réteg, amelyet aztán deszkákkal és gerendákkal — melyeket valahol nem egészen rendes úton szereztek — kitámasztottak. Mikor tehát az ember puszta területen járt, a lakások tetején járt. Ide azután a tágas lejáraton át lehordották bútoraikat és berendezéseiket az új élethez. A helyzet azonban az volt, hogy ha eső esett nagyobb mennyiségben, a víz a lakásokat elöntötte és ilyenkor vízben járt a család. Ha nagyobb zápor keletkezett, az asztal tetejére vagy az ágyra kuporodtak, ha nem akartak a hideg vízben megfázni. Egészen ürgesorban éltek. Lehangoltan mentem el az uzsonnára és elmondottam, hogy nagyon nehéz munkaterületet ajánlok, de ha mellém állnak minden erővel, olyan eredményt fogunk elérni, amely mások, sőt a hatóság számára is példát mutat arra, hogyan kell az ilyenféle feladatokat megoldani.

A lányok vállalkoztak a munkára és helyeseltek nekem, amikor azt mondottam, hogy engem könnyen megoldható feladatok nem ambicionálnak, csak a nehéz problémák megoldása elégít ki. Meg is egyeztünk abban, hogy másnap találkozunk az Üllői úton a Mária Terézia laktanya előtti villamosvégállomáson.

A lányok pontosan eljöttek és alig várták, hogy megérkezzünk, mert azt tartották, hogy túlságosan sötéten vázoltam előttük a helyzetet. Csupa igen jómódú család gyermeke tartozott a csoporthoz, volt olyan is, akit mindig komorna kísért és aki nem is mondotta meg családjában, hogy hová készül kimenni, hiszen nem engedték volna el semmi esetre sem. Mikor kiértünk a kérdéses helyre, a lányok egészen kétségbeesetten látták a helyzetet. Ilyen viszonyok között élő emberekről még sohasem hallottak. Mindjárt felbuzdult a segíteniakarás valamennyiben. Rájuk hagytam, hogy melyik miként gondolja a segítést. Mikor hazafelé mentünk, mindjárt megállapodtunk útközben, hogy másnap újból kijövünk, mert itt nem lehet egy percig sem várni, hiszen novemberben jár az idő és mi lesz majd itt télen. Mánap ismét ugyanott találkoztunk, ahol az előző napon. A lányok valamennyien csomagokkal jöttek, mert mindegyik kiválasztotta magának azokat a családokat, melyeket gondjaiba venni szándékozott. Kint a gödörlakásokban azután elosztották az ajándékokat. Ruhák, szvetterek, cukor, zsír és hasonló dolgokat hoztak és nagy örömöt szerzett mindez pártfogoltjaiknak. Hosszasan elbeszélgettünk az emberekkel és a gyerekekkel, majd megígértük nekik, hogy hamarosan hallani fognak rólunk. Még Kispesten betértünk egy kisvendéglőbe, ahol meleg teát ittunk, mert ködös volt az idő és a nedves hideg átjárta csontjainkat.

Itt azután megkérdeztem a lányoktól, hogyan vélekednek a segítés módjáról.

A feleletek naívak voltak és az akkori hivatalos szellemhez alkalmazkodók: mindnyájan rendszeres segítségnyújtással gondolták a feladatot elvégezhetőnek. Ekkor megmagyaráztam nekik, hogy nem ez az igazi segítség, hanem az, hogy valamennyi családot először rendes lakáshoz kell juttatnunk, az embereknek munkát szereznünk és a gyermekeket, legalább arra az időre, míg leromlott szervezetüket valamennyire is feljavítjuk, a magunk által létesítendő napközi otthonban fogjuk gondozni, ahol kiadós táplálékot is nyújtunk számukra. Megmagyaráztam, hogy az a szerencsénk, hogy csak harmincegy családdal van dolgunk, mert ha többen lennének, akkor aligha győznénk ezt a feladatot a mi szerény anyagi eszközeinkből.

A lányok helyeseltek és mindjárt számításokat is végeztünk, mennyni szükséges tervünk megvalósításához. Elég nagy összeg jött ki, de a lányok vállalták és azt is vállalták, hogy szüleik segítségével a férfiakat elhelyezik valamelyik kispesti, vagy oda közel lévő üzemben, s hogy a napközi otthonban a gondozási és főzési munkát fél éven át teljesítik. Ezt a félévi napközi otthoni gondozást a gyerekeknek nemcsak azért vettem számításba, hogy a gyermekeket felhízlalhassuk, hanem azért is, hogy családjukat az élelmezés költségeitől erre az időre mentesítsük, hogy ezalatt nagyon gyéren ellátott háztartásukat kiegészíthessék edényekkel, evőeszközökkel, tányérokkal és lepedőket stb. beszerezhessenek. Miután kérdőíven felvettük a családok helyzetét, szükségleteiket, és mindegyikről tiszta képünk volt, megkezdtük a lakáskeresést. Az volt a meggyőződésem, hogy valamennyi családot egymástól lehetőleg minél távolabbi lakásban kell elhelyeznünk, mert ezek már mind megtámadott életű és a szociális parazitizmus útján elindult emberekből állván, egymás rossz hatásától mentesítendőknek látszottak és az egészségesedés útját egészséges, józan és örömmel dolgozó emberek közé való helyezéssel láttam a legtökéletesebben biztosíthatónak. Így is történt. Harmincegy lakást béreltünk ki Kispest legkülönbözőbb részein, derűs kinézésű, tiszta házakban és fél évre kifizettük valamennyi család lakbérét előre. Ezt is kétféle okból tettük. Az egyik az volt, hogy a háztulajdonosok egyike sem lett volna hajlandó lakbértartozás címén kilakoltatott családokat befogadni, ha csak biztosítékot nem nyert arra, hogy a lakbérhez valóban hozzájuthat, másrészt, hogy fél évig a család lakbérrel ne legyen megterhelve és az előbb említett szükségleteinek beszerzését számára még jobban megkönnyítsük. A családok lakásaikba pár nap alatt beköltöztek és ugyancsak pár nap alatt, részben a lányok és egész kis részben a magam utánajárása révén a családok férfi tagjai munkához jutottak. A gyermekeket — csecsemők nem voltak egy családban sem — azután a magunk által létesített napközi otthonban helyeztük el. Erre a célra kibéreltünk egy három szobából és konyhából álló kertes házat és azt, persze szerényen, berendeztük úgy, hogy a lányok hazulról hoztak el otthon már nem szükséges és többnyire már padláson levő bútorokat. Egy közeli fűszeresnél, hentes- és mészárosnál, tejcsarnokosnál és péknél bizonyos összeget befizettünk és így folyószámlaszerűen vásároltuk meg az élelmezéshez szükséges dolgokat. Tüzelőről is gondoskodtunk. A lányok vállalták a gyermekek gondozását és a háztartás

vezetését. Természetesen ahhoz is vettek maguknak fáradságot, hogy a családokat otthon is meglátogassák.

Igen, azt is meg kell említenem, hogy a harmincegy családfő között találtatott egy falusi származású ember, aki azt kérte, hogy ne gyárban helyezzük el őt, hanem szerezzünk neki egy szekeret, amellyel fuvarozhat, mert azelőtt is fuvaros volt és november lévén a téli tüzelő fuvarozásával annyit tud keresni még a legközelebb belátható idő alatt, hogy még egy kocsit és még egy lovat is tudna magának szerezni. Mert azt nem említettem meg az előbb, hogy ez az ember a föld alá megmaradt, igen rossz állapotban lévő öreg lovát is bevitte és ott együtt laktak ezzel az állattal. Megtettük a kívánságát és megvettük a kocsit, a lónak pedig kibéreltünk egy pajtát, szintén fél évre megfizettük a csekély bért és egy hónapra szükséges abrakot is vásároltunk a ló számára. Ez a lovas ember beváltotta a hozzá fűzött várakozásainkat. Szorgalmasan fuvarozott a télen és valóban megvette a második kocsit és a lovat, amellyel fia járt fuvarozni.

A napközi otthoni munka igen szépen folyt. A lányok igazán kis anyák voltak, és hamarosan rendbehozták a többnyire kiütéses, elhanyagolt gyermekeket, akiket az egyik lánynak akkor a kispesti Hoffher és Schrantz gyárban gyári orvosként működő férje minden második napon megvizsgált és a szükséges orvosi eljárást elvégezte velük kapcsolatban.

Az óvodás kort be nem töltött és az óvodáskorú gyermekekkel a lányok egész napon át maguk foglalkoztak, az iskolába járó gyermekek pedig az iskolán kívüli idejüket töltötték nálunk és a lányok gondoltak arra is, hogy azok iskolai feladatukat megtanulják. Kevés munkámban volt ennyi öröm, mint ebben a kispestiben. Mikor a fél év letelt, a családok valamennyije rendes kerekvágásba jutott és boldog, napsugaras lett az életük. Még három, négy év múlva is rendszeresen meglátogattuk őket és foglalkoztunk velük, sőt, ha valamilyen problémájuk volt időközben, bejött valaki Budapestre lakásunkra és itt beszéltük meg velük a teendőket. A harmincegy család közül egyetlen egy csúszott vissza a nyomorba, mert a családfő ivó társaságba került és hiába kíséreltük meg őt jó útra téríteni, csak ígérte a javulást, de végleg letört és vele együtt a család is.

Kispesti munkánk példamutató volt a hatóságok számára és többször hangsúlyozódott illetékes helyeken is, hogy így kellene valamennyi nyomortelepet felszámolni, de mikor tevésre került volna a sor, minden maradt a régiben.

Szociális munka a néphivatalban

Emlékszem, egyszer egy asszony jött hozzám, akinek több gyermeke volt, és elmondta, hogy a férje piaci árus. Nemrégiben észrevette, hogy férjének valami nemi betegsége van, mert titokban otthon kezeli magát. Ezért ő nem hajlandó vele érintkezni, csak akkor, ha a nemibeteg-gondozó megállapítja róla, hogy egészséges. (Akkor még ugyanis nem volt hatályban a nemi betegek kötelező gyógykezeltetéséről szóló törvény.) Nemibeteg-gondozónk — kérésemre — behívta a gondozónő útján az embert vizsgálatra, de az brutális szavak kíséretében kiutasította a gondozónőt. A férfi és a nő között pedig teljesen elmérgese-

dett a helyzet. A nő nem akarta, hogy férje közeledjék hozzá, a férj pedig addig nem akart háztartási pénzt adni az asszonynak. Így a nő is, gyermeke is, nélkülöztek. A gondozónő nem volt hajlandó mégegyszer a férfihez kimenni. Az asszony kérésére én vállalkoztam arra, hogy beszéljek a férfivel. Kimentem a piacra, a standjához és elmondtam neki, miért jöttem. Rámförmedt, az arca egészen kigyulladt a dühtől. Kikérte magának, hogy mások beleártsák magukat az ő családi ügyébe, és hátat fordított, miután jól kigorombáskodta magát.

De nem tágítottam. Azt mondtam neki, hogy engem a szeretet hozott ide, az ő iránta és a család iránt érzett szeretet és akármilyen goromba is lesz velem, máskor is el fogok ide jönni és megkísérlem jó belátásra bírni, hiszen baja csak súlyosbodhat és akkor már késő lesz az észretérés.

És a csoda megtörtént. Durva, de engedékenyebb hangon kérdezte, hogy hová kell mennie vizsgálatra és mikor lenne az legalkalmasabb. És a megbeszélt időben valóban eljött; kezelés alá is vették. Mikor meggyógyult, együtt jött el a feleségével és bocsánatot kért tőlem, megköszönvén, hogy akkor nem tágítottam.

Bizony, tizenharmadik emberek voltunk az asztalnál majdnem mindig, munkánk kezdetén. Különösen a néphivatal munkája révén támadt settlementünknek sok ellensége. A hatóságok ugyanis, amelyeknek határozatai, intézkedései ellen jogorvoslatot készítettünk a hozzáfordulóknak és rámutattunk pártfogoltjaink jogaira, igazságára, ellenük irányuló támadásnak tekintették közbelépésünket és ahol lehetett, ütöttek rajtunk. De a felsőbb hatóság igazat adott a fellebbezéseknek, mert csak igazságos ügyet vállaltunk, s ha valaki jogtalan kívánsággal jött, szépen megmagyaráztuk ezt neki és megnyugtattuk őt, hogy ha majd jogos panasza lesz, nyugodtan eljöhet és igazságához juttatjuk. De lassankint rájöttek a hatóságok, hogy munkánk az ő számukra is hasznos, leveszi a vállukról a munka egy részét, amikor ahelyett, hogy a felek kérelméről jegyzőkönyvet kellene felvenniök és közreműködniök a szükséges okmányok, igazolványok megszervezésében, mi megírjuk a kérvényeket és azokat a szükséges mellékletekkel felszereljük s nem kell egy ügyben többször is beidézni a felet, és tölteni vele az időt feleslegesen. Igen tekintélyes munkabért is takarítottak meg pártfogoltjaink azzal, hogy hozzánk fordultak, hiszen mi a késő esti órákban tartottuk hivatalos óráinkat, munka utáni időben, s az elkészített beadványokat is mi kézbesítettük, tehát ezért sem kellett munkát mulasztaniok. Így azután lassankint megszelidültek irányunkban a hatóságok és elértük hamarosan azt, hogy minden komplikáltabb ügyet hozzánk küldöttek elintézés céljából.

Egy ilyen esetet is felemlítek. Löwy Sándor árvaszéki elnökhelyettes küldött hozzám egy lányt. Utcai lány volt és elmondotta miért keresett fel. Löwy Sándor azt mondotta neki, hogy csak egyetlen helyen tudnak rajta segíteni és az a settlement néphivatala.

Az eset a következő volt. A lány, aki nálam való jelentkezésekor 18 éves volt — az akkori törvény szerint még kiskorú —, kisgyermekkorában magára maradt, mert anyja otthagyta az apját, aki züllött, részeges ember volt és nem bírta tovább vele az életet. Gyermekét — helyzete miatt — nem vihette magával és az apánál hagyta. Az apa hamarosan meghalt, de akkor az anya már az Észak-Amerikai Egyesült Államokban élt, ahová rokonai kihívták s ahol, férje halála után,

férjhez ment. Gyermekével csodálatosképpen nem törődött és nem is érdeklődött sorsáról.

A lány menhelybe került, ahonnan 15 éves korában valahová tanoncnak szerződtették. De itt nem volt maradása és az utcára került, testéből élt. Szállásadónőjének volt egy fia, aki beleszeretett, de a szállásadónő nem akarta, hogy fia utcai nőt vegyen feleségül. A lány és a fiú szerettek szórakozni, amihez pénz kellett s a lány valami bűncselekmény elkövetésére bírta rá a fiút. Rájöttek és mindkettőjüket elzárásbüntetésre ítélték. A nő, mint felbújtó, hosszabb elzárást kapott, mint a fiú. Mikor a fiú kiszabadult, anyja igyekezett megnősíteni őt, hogy befejezett tény elé állítsa arra az időre, ha a lány kiszabadul. A nősülés nyélbeütődött és a lány újból tragikus életét volt kénytelen tovább folytatni.

Ekkor történt az, hogy a lány anyjában feltámadt a lelkiismeret. Megbízott egy budapesti ügyvédet, hogy kutassa fel a lányt és az volt a terve, hogy kiviteti azt magához Amerikába. Ugyanis férjének kifőzésüzletei voltak valamelyik amerikai metropoliszban és úgy gondolta, hogy egyiknek vezetésével megbízzák a lányt. És most érkezett el a nehéz pillanat. Az amerikai hatóságok abban az időben a beutazási engedély kiadását erkölcsi bizonyítvány bemutatásához kötötték. Az én pártfogoltam pedig két okból nem igényelhetett erkölcsi bizonyítványt: először, mert büntetett előéletű volt, másodszor mert utcai nőként kereste kenyerét. Azt kívánta most tőlem Löwy Sándor árvaszéki helyettes elnök, hogy ebben a kérdésben találjak ki valamit.

Vállaltam, hogy megkísérlek minden lehetőt. Egymás után kerestem fel a különböző nővédő egyesületeket. Mindenütt tördelték a kezüket, de csak farizeuskönnyek hullottak a szemekből. Ekkor elmentem Budapest Székesfőváros rendőrfőkapitányához: dr. Marinovich Imréhez. Elmondottam neki az esetet. Azt is közöltem Marinovich-csal, hogy a leány anyja, ha a kiutazás nem sikerül, nem tudja lányát itthon segíteni, mert a vállalkozás a férjéé, s az anyagias ember s ingyen nem hajlandó egyetlen dollárt sem küldeni ajándékba senkinek. Marinovich megértéssel fogadott. Át-, meg átgondolta a dolgokat és végül azt mondotta, hogy mindnyájunknak kötelessége ilyenkor is embernek lenni, és bár szabályokat sért vele, hajlandó az erkölcsi bizonyítványt kiadatni, amennyiben az Igazságügyminisztériumban kegyelmi úton tudjuk töröltetni a leánynak a büntetési nyilvántartóban feljegyzett elzárásbüntetését. A lány perdita múltjának elfelejtéséért a felelősség őt terheli, de a büntetési nyilvántartóba a bíróságok közlése alapján történik a bejegyzés és ahhoz nincsen joga, hogy ettől eltekintsen.

Elmentem ekkor az Igazságügyminisztériumba. Itt az elnöki osztályban dolgozott egy osztálytársam: dr. Lator Géza miniszteri tanácsos és hozzá mentem. Lator Géza égő lelkű magyar ember volt, aki minden emberen igyekezett segíteni. Magam is megszámlálhatatlan esetben fordultam hozzá és majdnem mindig teljes eredménnyel. Mindjárt eljött velem a kegyelmezési osztály vezetőjéhez: dr. Bezzegh-Husszágh Aladárhoz, a későbbi rendőrfőkapitányhoz, és kérte, hogy segítsen nekem. Bezzegh-Husszágh közölte, hogy ebben az ügyben azért nem lehet segíteni, mert a lány már eltöltötte elzárásbüntetését s így kegyelmi eljárásnak nem lehet helye. Amennyiben azt nem szenvedte volna el, kormányzói kegyelemmel töröltetni lehetne a büntetést és így az a büntetési nyilvántartóból is töröltethető lenne. Tehát itt sem

sikerült megoldást találni. De Lator Géza nem nyugodott. Meleghangú levelet írt számomra dr. Nádosy Imre akkori országos rendőrfőkapitányhoz és kérte, találjon ki valamilyen megoldást a segíthetéshez. Elmentem Nádosyhoz. Elmondtam neki is a történetet és az azzal kapcsolatos problémát. Nádosy elmosolyodott. Nagyon egyszerű a dolog — mondta. Mindenképpen segíteni kell a lányon. Én majd adok egy levelet, amelyben az amerikai követnek, aki jó barátom, figyelmébe ajánlom a lány beutazási engedély iránti kérelmét. Az én levelem pótol minden erkölcsi bizonyítványt és annak kézhezvétele után eszébe sem lesz a követségnek még külön erkölcsi bizonyítványt kérni.

Így is történt. A lány kiutazott Amerikába és Löwy Sándortól nyert értesüléseim szerint élete rendes kerékvágásba jött, sőt ott férjhez is ment.

Mindenesetre Nádosy Imre országos főkapitány volt ebben az ügyben szereplők közül a legnagyobb, a legkiemelkedőbb ember. Az általa választott megoldás nem sértett törvényt és mégis elérte azt, amit akart: egy veszendő lány megmentését. Nádosy azóta meghalt, emlékének ma is mély hódolattal adózom, mert igazi ember volt.

* * *

A néphivatalban egy szegény, öreg asszonynak intéztem el valamilyen ügyét és egy délután megjelent málam, egy csokor virággal. — A tanár úrnak hoztam, hálából — mondotta. Ne tessék visszautasítani, mert nem pénzért vettem, a háziasszonyt megkértem és megengedte, hogy szedjek a kertjéből. Nagyon megfogott szegény asszonynak könnyes tekintete. De nem tehettem mást, mint azt mondottam: — Köszönöm néni, a kedvességét, de nem fogadhatom el. Mert a maga ügye igazságos ügy volt és azért tudtam eredményesen elintézni. Ha most más valaki jön hozzám és az ügye nem ilyen tiszta, mint a magáé volt, és nem tudok eredményt elérni, akkor azt fogja az mondani, hogy: igen, annak, aki virágot, vagy más ajándékot hoz neki, jól elintézi, az én ügyemet pedig csak elkapkodta, mert nem adott semmit. Ami pedig ha megtörténnék, az általam szolgált ügy rovására menne. A néni szomorúan, szinte könyörgően nézett rám: — De nem fogja azt senki sem mondani. Ez nem ajándék, csak figyelem. Milyen szép lenne itt az asztalon ez a virág! — Jól van néni, elfogadom. De úgy, hogy tudom, hogy a néni férje nemrégiben halt meg és itt fekszik az újpesti temetőben. Most mindjárt vigye ki oda, az én nevemben. Az én virágom és én küldöm. Az asszonynak kicsordult a könnye. Köszönöm, megértettem. És rohant ki a szobából, hogy ne halljam a zokogását.

* * *

Egyszer nagyon későn mentem haza a néphivatalból. Már éjjel egy óra is elmúlt, nagyon sok volt a tanácsot kérő ember. Az Erkel utcának azon oldalán, amelyiken haza felé szoktam járni, van az Újpesti Pamutipar üzeme, ablak nélküli gyárfal, ahol semmi világító fény nincsen, másik oldalán van pár ház, de ilyenkor már régen mindenki aludt. Fáradt voltam és gondolkozva mentem. Egyszerre halk füttyöt hallottam és előrenéztem. A távoli sarkon, a túlsó oldalon, egy Kriszkereszt mellett lévő lámpának a fák levelein átszűrődő fényénél láttam, hogy azon az oldalon, amelyen haladok, a sarkon árnyékok mozognak óvatosan. Nem tudtam, kik lehetnek ott, de mentem előre, ökölbe szorítván a kezemet. hogy ha kell, üthessek. Már egészen közel jártam a sarokhoz, amidőn a túlsó oldalról, a kereszt mögül előugrott egy magas termetű ember: — Jó estét tanár úr, és meghajtotta magát, majd odakiáltott a sarokfal mögött álló embereknek: — Takarodjatok hátra, ez a tanár úr!

* * *

Az is megtörtént olykor, hogy rendőri kísérettel mentem haza. Egy monori fiú: Szüle Gábor, akit még Monoron tanított korán meghalt Gizella nővérem, s akit még onnan ismertem, állott a Deák utca sarkán poszton és az Erkel utca is az ő körzetébe tartozott. Nem sokszor nézett el az Erkel utcába, csak azokon a napokon, mikor tudta, hogy néphivatal van. Természetesen, amennyiben ilyenkor ő volt szolgálatban. Ha látta, hogy még ég a lámpa a néphivatalban, leült az ajtó előtt lévő padra és megvárt. — Sok rossz ember van és mindennap történik valami. Engedje meg tanár úr, hogy hazakísérjem. És haza is kísért, sőt megvárta, míg a sötét kerten át a verandához érek.

* * *

Sokszor egyhangú költőnek csúfolják azokat, akik gondolata mindig ugyanazon dolog körül forog. Ezek között vannak sokan gyengeelméjű emberek, de vannak, akik egészséges, állhatatos és az igazságukhoz ragaszkodó emberek. Ilyen volt egyik néphivatali pártfogoltam: Takó György. Sok név kiesett az emlékezetemből, de az övé megmaradt. Tíz éven keresztül minden héten megjelent a néphivatalban ugyanabban az ügyben. Már társaim idegesek voltak, ha megpillantották, de én hittem az ügyének igazságában, és végső sikerében, mint amiképpen ő is hitt.

Esete egyszerűen az volt, hogy az első világháború alatt pénzügyőrként teljesített a háború után Csehszlovákiához csatolt területen szolgálatot. Egy alkalommal, közvetlenül a háború befejezése előtt parancsot kapott, hogy egy fontos írást kézbesítsen egyik pénzügyi hatóságnak, mégpedig aznap. A vonat már elment és más közlekedési eszköz nem állott rendelkezésére, csak a tehervonat, amely Takó György állomáshelyén sohasem állott meg. Nem volt más megoldás pártfogoltam számára, minthogy tehervonaton teszi meg az utat a rendeltetési helyre.

Pártfogoltam azt mondta, hogy a pénzügyi hatóságok és az Államvasutak között megállapodás létesült, mely szerint a hivatalosan kiküldött pénzügyőri közegek a tehervonat mozdonyára felszállhatnak és és ott utazhatnak rendeltetési helyükre. Felszálláskor és leszálláskor a mozdonyvezetők tartoznak a menetet meglassítani.

Takó György ezen az alapon felszállott és rendeltetési helyén leszállott a meglassult menetű mozdonyról és leszállás közben a mozdony alá került, amely egyik lábát tőből levágta. A közben a Felvidéken kialakult zavaros helyzet miatt Takó György nem tudta nyugdíj iránti igényeit érvényesíteni és hazajött. Mikor itthon rendeződtek a dolgok,

saját erejéből kísérelte meg ügyének elintézését, de mindenütt elutasították. De ő, igazságának tudatában nem nyugodott bele elutasíttatásába, hanem eljött néphivatalunkhoz és ott elkészítettem a kérvényét, a Pénzügyminisztériumhoz. Ugyancsak elutasító határozat lett a vége, mert nem tudtuk bebizonyítani, hogy Takó György szolgálat közben vesztette el lábát, s főképpen azt, hogy utasítása volt arra, hogy szükség esetén mozgó tehervonatra is felugorjon, illetve leugorjon. Ekkor megkíséreltem, hogy a Külügyminisztérium útján szerezzem be a pozsonyi pénzügyigazgatóságtól a balesetre vonatkozó iratokat. Az iratok megérkeztek, hosszas várakozásunk után, be is igazolódott az, hogy pártfogoltunk szolgálat közben vált szerencsétlenné, de a pénzügyminiszteri elutasító határozat tagadásba vette azt, hogy Takó olyan hivatalos parancsot kaphatott volna, hogy mozgó mozdonyra is fel kell szállnia sürgős esetben, és Takó saját hibájából származónak tekintette az egész balesetet. A Külügyminisztérium jogsegély osztálya révén, diplomáciai úton kíséreltük meg további iratok megszerzését, valamint olyan tanúk felkutatását, akik annakidején a pénzügyőri testületben szolgáltak és tudtak Takó esetéről. Évek teltek el és Takó ügye nem mozdult előre. De azért ő minden héten egyszer megjelent nálam és tudakozódott ügye felől. Már munkatársaim összesúgtak, mikor megjelent, de én hittem abban, hogy ennek a kitartó embernek az igazsága egyszer kiderül. Anyagiak hiányában cipészmesterséget tanult ki és valamelyik kismesternél dolgozgatott és tudott annyit keresni, hogy magányos ember lévén valahogyan megélhetett. A magam részéről egyre bíztatgattam őt és csodálkoztam kitartásában, amelyet ügyében tanúsított.

Egyszer, a tizedik évben, amely alatt folyton folyt az eljárás igazságának kiderítése érdekében, egy délután sugárzó arccal jelent meg nálam Takó. Elmondta, hogy Budapesten az egyik utcán sántikált, amikor vele szembejött az az egykori pénzügyőri felügyelő, aki felettese volt és aki a vonat használatával kapcsolatos utasítást vele közölte. Ez az ember csak alkalmilag tartózkodott nálunk és hamarosan haza készült menni, a Felvidékre. Tehát sürgős volt a kihallgatása. Takó ismerte budapesti címét és így nem volt nehéz a néphivatalba hívni, hogy a tanúvallomási jegyzőkönyvet felvegyük, ami hamarosan megtörtént.

Ekkor, e jegyzőkönyv kíséretében, ismét kérvényt írtunk Takó nevében, amelyet hamarosan és jóindulattal intézett el a Pénzügyminisztérium, s visszamenőleg megállapította Takó nyugdíját, aki igen tekintélyes összeghez jutott eképpen.

Takó esete munkatársaim számára is igen tanulságos volt abban az értelemben, hogy meggyőzze őket arról, hogy nem minden ember rögeszmés, aki ugyanabban az ügyben éveken át nyugtalankodik, hanem vannak olyanok is, akiket jogos igazságuk keresése vezet.

* * *

A néphivatalba jött el hozzám egy öreg roskadt ember: Németh bácsi. Elmondotta, hogy a Magyar Pamutiparnak a settlementünkkel szemben lévő gyárában dolgozott 27 év óta. Szombaton, felmondás nélkül elbocsátották és kiadták a munkakönyvét. Azért nem kellett elbocsátásához felmondási idő, mert a gyári munkarend szerint ilyent a

munkaadó és munkás között nem kell kikötni. Németh bácsi azt is elpanaszolta, hogy egyetlen fillér segélyt sem biztosított a gyár neki, ilyen hosszú időn át teljesített szolgálata után.

Megdöbbentem. Mert Németh bácsinak öregségi járadékra igénye nem volt amennyiben az erről rendelkező törvény csak az 1929. év január 1. napján lépett hatályba és Németh bácsi a törvény által, az öregségi járadék élvezhetésének feltételéül megállapított számú héten által a biztosítási díjat még nem is fizethette be.

Mindjárt leültem az írógéphez és egy levelet írtam a saját nevemben Szurday Róbertnek a Magyar Pamutipar vezérigazgatójának, aki Weisz Róbert néven látott napvilágot, de Ferencz József király „érdemeiért" a magyar nemességet adományozta neki. Megírtam a levélben, hogy én a nálam megöregedett macskákat és kutyákat sem engedem elpusztulni, mert figyelembe veszem hűségüket és öregségükben gondosan ápolom és etetem őket s ezért nem tudom megérteni, hogy egy gyári üzem, amely hatalmas nyereségekkel dolgozik, 27 évi munka után egyszerűen az utcára tesz egy hűséges öreg munkást. Kértem a vezérigazgatót, hogy Németh bácsi részére állapítson meg bizonyos, szerény összegű kegydíjat.

A vezérigazgató nem válaszolt írásban, de újpesti gyárában őt képviselő Quittner Lóránt igazgató felhívott telefonon és közölte velem, hogy az igazgatóság a kérelmet, elvi okokból, nem teljesítheti. Erre újabb levelet írtam. Dr. Kenéz Béla, volt egyetemi professzor, volt kereskedelem- és iparügyi miniszternek, és megírtam benne az esetet. Felhívtam figyelmét arra, hogy Németh bácsi, mint fűtő, állandóan igen kockázatos munkát végzett, hiszen nyáron forróságban, télen elöl forróságban, hátul fagyos hidegtől érintetten dolgozott állandóan és ezért nyűtte el a gyár szolgálatában életét. Kértem, hogy figyelmeztesse a gyárat kötelességének teljesítésére, mert Németh bácsi már mindenét eladta, hogy ne haljon éhen és beteg felesége egy mosókonyhában a szalmán fekve haldoklik. Kenéz Bélával közben találkoztam egykori professzoromnál: dr. Földes Bélánál, a közgazdaságtan, a szociálpolitika és statisztika világhírű tudósánál, és szóban is elmondottam neki az esetet. Felháborodott és megígérte, hogy igazságot szolgáltat. Mint később megtudtam, levelet írt Szurdaynak és elküldötte neki levelem másolatát. Szurday meglepő választ adott Kenéznek. Közönségesen hazudott, mert azt állította, hogy nem való az, hogy Németh bácsi 27 év óta szolgált a gyárban, mert csak ötévi egybefüggő szolgálata van. Ennyi idejű szolgálat után pedig nem kívánható, hogy a gyár kegydíjat adjon valakinek.

Békés ember vagyok, de elfogott a méreg. Behívtam Németh bácsit és bekértem mégegyszer munkakönyvét. Abból valóban megállapítottam, hogy a 27 évi szolgálatban van két heti megszakítás, de ez egyáltalán nem jelentette a szolgálatból való kilépést, hanem azt, hogy akkor a Magyar Pamutipar gyárában az volt a szokás, hogy ha nincsen elég gyapot, a munkásokat egy-két hétre „kisetzelték", ami azt jelentette, hogy munkakönyvüket a gyár visszatartotta, őket pedig fizetés nélkül szabadságolta. Ez az eljárás a gyár érdekét szolgálta, mert ha a könyvet is kiadta volna a munkásoknak, ezek elszéledtek volna és másutt vállaltak volna munkát és a Magyar Pamutipar idegen munkásokkal nagyon sok kárt szenvedett volna. Tehát a gyár igazgatósága, illetve Szurday Róbert félrevezette a minisztert.

Ezután nem volt más lehetőségem, elhatároztam, hogy a pénzügyminiszterhez fordulok a „nagy" Wekerle Sándor fiához: a „kis" Wekerle Sándorhoz és most már belefoglalva a „kisetzelés" leírását is, megvilágítom a gyárvezetőségnek munkásellenes, emberségellenes magatartását. Meg is írtam a levelet, amelyben még arra is rámutattam, hogy a Magyar Pamutipar újpesti gyára milyen magas vámvédelemben részesülő árukat termel és a magyar nép azért kénytelen méregdrága áron vásárolni a textilárukat, mert azzal az antiszociális vezetőség a maga önző érdekeit szolgálja. Azt is kifejtettem, hogy az üzem éjszakai munkán is dolgoztatja állandóan a nőket, annak ellenére, hogy törvénybe cikkelyezett nemzetközi egyezmény tiltja ezt.

A levelet már elküldeni szándékoztam, amikor véletlenül találkoztam az előbb említett Quittner Lóránt igazgatóval, aki jó arcot mutatva, kérdezte, hogy rendben van-e a Németh-ügy? Magamból kikelve válaszoltam neki, hogy csak ezután jön az igazi hadd-el hadd, mert olyan vesszőfutásban részesítem őket, hogy megemlegeti Szurday azt még haló porában is. Elmondottam, hogy kezemben van Németh bácsi munkakönyve, melyből kitűnik a kisetzelés két hete és az nem jelent megszakítást a 27 évi szolgálatban és hogy most milyen tartalmú levelet készülök küldeni Wekerlének. Quittner arca sötét lett. Erre nem számított. Kérlelni kezdett, ne tegyem ezt, hanem írjak egy újabb levelet Szurdaynak és majd ő közben jár annál, hogy Németh bácsi valamilyen segélyt kapjon. Erre azt feleltem, hogy én egy embernek bizonyos esetben csak egyszer írok levelet, de többször nem. Ez az eset is az ilyenek közé tartozik. Quittner arra kért ekkor, hogy írjak Németh bácsi nevében egy kérvényt, bizonyára ez ellen nincs kifogásom, mert Németh bácsi érdeke is az, hogy hamarosan pénzhez jusson. Ennek az érvnek engedtem és Németh bácsi nevében megírtam a kérvényt és azt vele aláírattam, és azt ugyancsak vele Quittnerhez elküldöttem.

Már másnap szólt a telefonom: Quittner hívott fel és közölte velem, hogy a gyár Németh bácsi részére havi 28 pengő segélyt folyósított minden hónapra. Megmondottam Quittnernek, hogy ha emberségesen gondolkodtak volna, ezt a hercehurcát megtakaríthatták volna maguknak és nekem. Németh bácsinak és feleségének még Újpest várostól ebédsegélyt is szereztem és valahogy mégis eltengődtek ezenképpen.

A Magyar Pamutipar antiszociális magatartására jellemző ez az eset is.

Egy gyári munkásnő a kézitáskáját ott felejtette a gyár mosdószobájában. A kézitáskát megtalálták, s hogy tulajdonosát felderítsék, megnézték annak tartalmát. Egy igazolványt is találtak benne, mely szerint a rendőrség engedélyt adott a lánynak arra, hogy prostituáltként is kereshessen. Quittner Lóránt igazgató másnap magához hívatta a lányt és felháborodva közölte vele, hogy azonnal elbocsátja a gyárból, mert ott csak tisztességes nőket alkalmaznak.

A lány elmosolyodott: — Ha az igazgató úr csak tisztességes nőket kíván alkalmazni, akkor ne fizessen a munkásnőknek éjszakai munkáért heti hat pengőt, amiből még a lakbérük is alig telik ki, hanem adjon nekik emberi megélhetést biztosító munkabért. Ha jobban körülnézne a gyárban, megállapíthatná, hogy igen sokan kényszerülnek társnőim közül így kiegészíteni az önök által fizetett éhbért. Én anyámat és testvéreimet tartom s hogy nem akarok a tisztességes élettel felhagyni, bizonyítja az, hogy megmaradok a gyárban ezért a heti hat pengőért, mert remélem, hogy egyszer megjön a gyár vezetőségének emberi gondolkozása és annyi bért fizet, hogy felhagyhatok a másik foglalkozásommal.

Quittner megszégyenülten sütötte le a szemét és visszavonta a felmondást, de a munkabért nem emelte fel.

Az esetet a lány maga beszélte nekem el, aki néphivatalunknak a munkáját többször igénybe vette.

Korkép és kórkép

Az 1937. évben már nem lehetett tovább halasztani az előtérbe nyomuló munkásvédelmi reformokat, a maximális munkanap megállapítását, a munkások fizetéses szabadságának biztosítását, a családi munkabér törvényesítését, valamint a minimális munkabér hatósági szabályozását.

A minimális munkabéreket az egyes szakmákban munkabér-megállapító bizottságok állapították meg, melyek tagjai egyenlő arányban: a munkások, a munkaadók érdekszervezetének kiküldöttjei sorából, valamint az érdektelen szakemberek sorából kerültek ki. Sajnos, a munkaadók érdekszervezete a kormánynál ki tudta vívni, hogy a munkások képviselőit nemcsak a Szabad Szakszervezetek és a Keresztényszocialista Szakszervezetek képviselőiből nevezték ki, hanem a munkásáruló és a munkaadó szervezettel bérenckent kapcsolatban álló Nemzeti Munkaközpont képviselőiből is. Ezek azután teljes mértékben a munkaadók érdekét képviselték és a munkabér-megállapító bizottságok becsületes tagjaiból undort váltottak ki magatartásukkal. Egyik iparügyi minisztériumi előadó: Lechner Rudolf, aki egykor Magyary Zoltán professzor tanársegédje volt és akit erős szociális, munkásbarát érzelmeiről ismertem, kivitte, hogy több munkabér-megállapító bizottság tagjává és néhánynak alelnökévé neveztek ki. Már az első ülések határozatai nyomán felfigyelt személyemre a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetsége. Ugyanis addig, míg nem kerültem be a bizottságokba, azok érdektelen tagjai legtöbbször a munkaadókkal szavaztak a munkabérek megállapításánál.

Bekerülésemkor felvilágosítottam érdektelen társaimat a munkások helyzetéről, adatokat tártam eléjük és ettől kezdve mindig a munkások érdekét képviselték szavazataikban, amennyiben azok igénye jogos, vagy méltányos volt, ami azt jelentette, hogy azokban a bizottságokban, amelyekben a munkásszervezetek kiküldöttjei nem az árulók sorából kerültek ki, a munkások igazságos érdekei jutottak győzelemre.

(. . .)

A bányamunkások munkabér-megállapító bizottságának alelnöke voltam. Hosszú vitatkozás előzte meg a határozat meghozatalát, amelyre kitűzött napon is éles viták voltak. Emlékszem, hogy a bányák munkaadószervezetének képviseletében Schmidt Sándor, a Salgótarjáni Kőszénbánya vezérigazgatója, Márkus József ugyanezen bánya igazgatója és Rehling Konrád, a Magyar Általános Kőszénbánya igazgatója jelent meg. Az első és az utolsó köztük azzal szeretett dicsekedni,

hogy az egyházi élet területén is milyen nagy szerepet vállalnak, de Jézus Krisztus valószínűleg korbáccsal ütötte volna őket végig, ha a földön járt volna akkor, mert mindketten az embertelen munkásnyúzók sorába tartoztak.

A bányatulajdonosok szervezetének kiküldöttjei olyan fennhéjázóan viselkedtek a bányamunkások szervezetének kiküldöttjeivel szemben, mintha a bányában dirigáltak volna nekik. Engem igen felháborított ez, annál is inkább, mert gyermekkorom óta még a felsőbányai ércbányákból ismertem a bányászok helyzetét és 1938-ban a Közigazgatástudományi Intézetnek munkaközösségében végeztem a bányászok helyzetére vonatkozó adatgyűjtést, sőt háztartási statisztikai adatok voltak a kezemben.

Mikor a bányaigazgatók fennhéjázó beszédei és a munkások képviselőinek öntudatos beszédei elhangzottak, én keltem fel és elmondottam a bányamunkások megdöbbentő helyzetére vonatkozó adataimat, ami közben a bányaigazgatók többször közbeszóltak. Végül megmagyaráztam, hogy a bányászok azért esznek sokat (ezt vetették a bányaigazgatók szemükre), mert emberfeletti, mondhatnám állati munkát végeznek. Ezt az alkalmat várták a bányaigazgatók, hogy megakadályozhassák a munkabérekre vonatkozó határozat aznapi meghozatalát. Felugrott Schmidt Sándor, kijelentette, hogy megsértettem a bányák vezetőit azzal, hogy azt mondtam róluk, munkásaikkal állati munkát végeztetnek, s ezért nem hajlandók abban a bizottságban tárgyalni, amelyben én vagyok és így kivonulnak az ülésről, amit azonnal meg is tettek. Előzőleg hangsúlyozta Schmidt Sándor, a főkeresztény embernyúzó, hogy ő keresztény és nemzeti gondolkodású, s most olyan időket élünk, hogy mindenkinek így kell gondolkodnia, tehát a bányászok mondjanak le igényeikről és várjanak alkalmasabb időkre azok érvényesítése tekintetében. De elfelejtette azt megmondani Schmidt Sándor, hogy ő Minerva autón érkezett meg az ülésre, a bányászküldöttek költségeit pedig a harmadik osztályon való utazáshoz alig tudták otthon bányásztársaik összekaparni.

Így a határozathozatalt sikerült a munkaadóknak megakadályozni. A bányászok képviselői odajöttek hozzám és kérték, ne hagyjam el ezentúl sem őket. Megmagyaráztam nekik, hogy én nem fogom őket sohasem elhagyni, de a munkabér-megállapító bizottságból eltávolítanak. Így is történt. Pár nap múlva hívatott Varga József iparügyi miniszter. Elmondotta, hogy érdeklődött felőlem Teleki Pál grófnál és azt az információt nyerte tőle, hogy megbízhat magatartásomban, mert mindig csak becsületes, jogos és igazságos érdekeket képviselek. Tehát továbbra is csak dolgozzam úgy a bizottságokban, amiként eddig. Jelen volt e beszélgetésnél Szakváry Emil miniszteri osztályfőnök, a munkásvédelmi osztály vezetője és helyettese Magasházy Béla, akik teljes mértékben mögöttem állottak, mikor a munkásérdekeket kellett képviselni és a miniszter előtt is azonosították magukat az én állásfoglalásommal. Ezzel eltávoztam a minisztertől, de pár nap múlva hallottam, hogy Chorin Ferenc és Vida Jenő, a magyar munkásság két fővérszívójának vezetésével küldöttség ment a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének nevében hozzá és határozottan követelték tőle valamennyi munkabér-megállapító bizottságból való eltávolításomat, valamint Szakváry Emil és Magasházy Béla elhelyezését a munkásvédelmi osztály élén.

A miniszter deferált a küldöttségnek, amellyel való tárgyalásról nem szivárgott ki semmi. Mindkét vezetőt a munkásvédelmi osztály élén olyan osztályba helyezték, amelyben a munkásérdekekkel nem találkozhatnak, velem kapcsolatban pedig hír jelent meg a hivatalos lapban, hogy valamennyi munkabér-megállapító bizottsági tagságomról lemondottam. Persze én voltam a legjobban meglepve, mikor olvastam a közleményt, mert én egyáltalán nem mondottam le a tagságaimról.

Egy azonban megdöbbentőbb még a megdöbbentőnél is, és ez az, hogy Varga József ipari miniszter lett, a miniszteri székből való eltávozása után a Magyar Általános Kőszénbánya elnöke, évi 60 000 pengő tiszteletdíjjal. Korkép és kórkép."

Előttünk a 90-es évek!

Körülöttünk, bennünk, mindenütt
változások zajlanak.
S közben még soha nem
vágytunk jobban
a hétköznapok biztonságára.
Szülők és gyermekek,
vállalkozók és nyugdíjba készülők
természetes **igénye** ez.

Polgárjog a biztonságra!

Állami Biztosító